

ARCHIVY JAKO HISTORICKÉ LABORATOŘE

Moderátor: Jan Kahuda, Národní archiv
Účastníci: Kateřina Tučková, spisovatelka
Štěpán Javůrek, spisovatel
Eduard Kubů, Univerzita Karlova
Marie Macková, Univerzita Pardubice
Zpravodajka: Martina Hrdinová

Poslední den jednání konference dopoledne proběhla panelová diskuse na téma Archivy jako historické laboratoře. Cílem byla diskuse mezi spisovateli a historiky o možnostech a limitech práce s archiváliemi při vytváření obrazu minulosti. Centrem pozornosti byla role archivů jako laboratoří pro poznání minulosti a dále některé obecné otázky spojující archiváře, historika a spisovatele, týkající se zejména kulturního dědictví, jeho zachování, popularizace i odpovědnosti k němu. V úvodu rozpravy byli představeni diskutující Marie Macková – emeritní ředitelka Státního okresního archivu v Ústí nad Orlicí, docentka Univerzity Pardubice a Univerzity Palackého v Olomouci, historička se zaměřením na správní, vojenské a církevní dějiny 19. století a spisovatelka (historické detektivní romány Příběh vzácné tabatěrky z r. 2015, Příběh staré šperkovičky z r. 2017, Příběh falešného copu z r. 2020); Kateřina Tučková – historička umění, kurátorka a spisovatelka, autorka literárních děl inspirovaných událostmi z pohnutého 20. století (mj. romány Vyhnání Gerty Schnirch z r. 2009, Žitkovské bohyně z r. 2012, Bílá Voda z r. 2022); Štěpán Javůrek – ředitel Destinační agentury Krušnohoří, z. s., místopředseda nadace St. Joachim, člen Komise Rady Karlovarského kraje pro UNESCO a cestovní ruch, spisovatel, autor literárních děl inspirovaných moderními dějinami Krušnohoří (romány Chaloupky z r. 2020, Nebe nad Perninkem z r. 2021, Sudetský dům z r. 2023) a Eduard Kubů – profesor českých dějin na Univerzitě Karlově v Praze, archivář a historik se zaměřením především na dějiny československé zahraniční politiky, hospodářské dějiny střední Evropy v širších souvislostech v 19.–20. století, dále na edice pramenů a historickou metodologii.

Při diskusi k prvnímu tématu *Historické prameny a má odborná/historická/literární práce* jednotliví autoři dovolili nahlédnout do své literární dílny, zejména jakým způsobem pracují s prameny a sekundární literaturou. Přístupy autorů se různí – v některých případech naleznou v archivních dokumentech prvotní inspirace k příběhu, který pak literárně rozvinou, jindy z archiválií či odborné literatury získají informace k době a prostředí, do něhož můžou zasadit smyšlený příběh, nebo dovypráví osudy postav tam, kde již písemnosti mlčí. V jiném případě naopak naslouchají pamětníkům a v pramenech pak hledají oporu k jejich vyprávění. Eduard Kubů pojal téma z opačné strany a zamyslel se nad výpovědní hodnotou dobové literatury pro práci historika. U druhého tématu *Role archivů/archivních pramenů jako prostředníků mezi minulostí a současností. Jsou nezbytnou součástí mé práce? Ovlivňuje archivní výzkum mou práci (směřování), jaká jsou pozitiva případně negativa* se spisovatelé shodli, že i přes nesmírnou důležitost práce s prameny, které jim poskytují dobový rámec, kontext či realie pro literární příběhy, musejí dávat pozor na to, aby objemem studovaných zdrojů a literatury nebyli zahlceni a nevytratily se emoce, které chtějí přinést svým čtenářům. Diskuse ke třetímu tématu *Co očekávám od archiváře? Co je má priorita při kontaktu s archivem?* byla pro archiváře potěšující, jelikož se spisovatelé shodli, že v archivech se při bádání setkávají s odborným přístupem, vstřícností a ochotou. K závěrečnému tématu, *zda práce s prameny autory vede k větší profesní opravdovosti, poctivosti a zodpovědnosti vůči minulosti* se autoři vyjádřili, že chápou historické prameny a jejich zpracování v odborné literatuře jako odrazový můstek a rámec, který akceptují při

tvorbě svého literárního díla. Toto dílo ale nemá být naturalistickým obrazem, nýbrž příběhem – historickou beletrií, která kromě faktografie bude fungovat v umělecké rovině, ponese emoční náboj a zprostředkuje atmosféru doby. To jsou „ingredience“, jež přitahují zájem čtenáře-nehistorika.

Následovaly dotazy z řad posluchačů, které směřovaly k tomu, jak jednotliví autoři reflektují faktografické omyly ve svých dílech a vyrovnávají se s nimi. Také z publika zazněly otázky, jak psát o historii poutavěji, aby byla získána větší pozornost čtenářů.

Z diskuse vyplynulo, že literární umění nestojí v protikladu k archivní práci, historickému „řemeslu“ a vědě, nýbrž jsou to oblasti, které se mohou vzájemně inspirovat, doplňovat a obohacovat.